

УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЮ ВЛАСНІСТЮ КАБЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ

© 2015 СЕМЕНОВА В. Г.

УДК 62-427.4:005.336.4

Семенова В. Г. Удосконалення системи управління інтелектуальною власністю кабельних підприємств

Інноваційний розвиток сучасних підприємств є важливою умовою підвищення конкурентоспроможності підприємств як на внутрішніх, так і на зовнішніх ринках збуту. Проте сьогодні існує низка причин, які гальмують інноваційний розвиток українських підприємств. Успішність інноваційної діяльності підприємства багато в чому залежить від активного формування та використання інтелектуальної власності. Для її раціонального використання на підприємстві необхідно створити ефективну систему управління цими процесами. Метою статті є визначення основних напрямків удосконалення системи управління інтелектуальною власністю підприємств кабельної промисловості. Розглянуто основні проблеми формування інтелектуальної власності підприємств. Досліджені основні тенденції в розвитку підприємств кабельної промисловості та виділено перспективні напрямки підвищення конкурентоспроможності вітчизняних підприємств даної галузі. Визначено напрямки вдосконалення системи управління інтелектуальною власністю підприємств кабельної промисловості (перехід від механістичних до органічних структур управління; створення спеціалізованого відділу з управління інтелектуальною власністю; формування системи оцінки ефективності використання інтелектуальної власності; вдосконалення системи обліку об'єктів інтелектуальної власності, тощо).

Ключові слова: інтелектуальна власність, управління інтелектуальною власністю, кабельні підприємства, ефективність управління.

Бібл.: 20.

Семенова Валентина Григорівна – кандидат економічних наук, доцент кафедри економіки підприємства, Одеський національний економічний університет (вул. Преображенська, 8, Одеса, 65082, Україна)

E-mail: semenova.vg@mail.ru

УДК 62-427.4:005.336.4

UDC 62-427.4:005.336.4

Семенова В. Г. Совершенствование системы управления интеллектуальной собственностью кабельных предприятий

Инновационное развитие современных предприятий является важным условием повышения конкурентоспособности предприятий как на внутренних, так и на внешних рынках сбыта. Однако сегодня существует ряд причин, которые тормозят инновационное развитие украинских предприятий. Успешность инновационной деятельности предприятия во многом зависит от эффективного формирования и использования интеллектуальной собственности. Для ее рационального использования на предприятии необходимо создать эффективную систему управления этими процессами. Целью статьи является определение основных направлений совершенствования системы управления интеллектуальной собственностью предприятий кабельной промышленности. Рассмотрены основные проблемы формирования интеллектуальной собственности предприятий. Исследованы основные тенденции в развитии предприятий кабельной промышленности и выделены перспективные направления повышения конкурентоспособности отечественных предприятий данной отрасли. Определены направления совершенствования системы управления интеллектуальной собственностью предприятий кабельной промышленности (переход от механистических к органическим структурам управления; создание специализированного отдела по управлению интеллектуальной собственностью; формирование системы оценки эффективности использования интеллектуальной собственности; совершенствование системы учета объектов интеллектуальной собственности и т. д.).

Ключевые слова: интеллектуальная собственность, управление интеллектуальной собственностью, кабельные предприятия, эффективность управления.

Библ.: 20.

Семенова Валентина Григорьевна – кандидат экономических наук, доцент кафедры экономики предприятия, Одесский национальный экономический университет (ул. Преображенская, 8, Одесса, 65082, Украина)

E-mail: semenova.vg@mail.ru

Semenova V. G. Improving the System for Management of Intellectual Property of Cable Companies

Innovative development of contemporary enterprises is essential to enhance the competitiveness of enterprises, in the both domestic and external markets. However, nowadays there is a number of reasons, which hinder the innovation development of Ukrainian enterprises. Success of the innovation activity of enterprise depends largely on the effective forming and use of intellectual property. For its rational use in the enterprise, it is necessary to create an effective system for management of these processes. The article is aimed to define the main directions of improving the system for management of intellectual property of enterprises in the cable industry. The basic problems of forming the intellectual property of enterprises were considered. The basic trends in the development of enterprises in the cable industry were examined, perspective directions of increasing the competitiveness of domestic enterprises in the indicated sector were allocated. Areas for improvement of the system of intellectual property management at the enterprises in the cable industry (transition from mechanistic to organic structures of management; creating specialized intellectual property management division; formation of a system for evaluation of effectiveness of the use of intellectual property; improving systems for accounting of intellectual property, etc.) have been identified.

Key words: intellectual property, intellectual property management, cable companies, management efficiency.

Bibl.: 20.

Semenova Valentina G. – Candidate of Sciences (Economics), Associate Professor of the Department of Enterprise Economics, Odessa National Economic University (vul. Preobrazhenska, 8, Odessa, 65082, Ukraine)

E-mail: semenova.vg@mail.ru

Інноваційний розвиток сучасних підприємств є важливою умовою підвищення конкурентоспроможності підприємств як на внутрішніх, так і на зовнішніх ринках збуту. Проте сьогодні існує низка причин, які гальмують інноваційний розвиток українських підприємств. Успішність інноваційної діяльності підприємства багато в чому залежить від активного формування та

використання інтелектуальної власності. Для її раціонального використання на підприємстві необхідно створити ефективну систему управління цими процесами. Як свідчить світовий досвід, підприємства, що активно використовують об'єкти інтелектуальної власності у своїй діяльності, мають можливість отримати ряд конкурентних переваг і підвищити результативність свого функціонування.

Стрімкий розвиток науково-технічного прогресу спонукає підприємства постійно впроваджувати досягнення науки і техніки з метою виробництва більш якісної продукції, удосконалення технологій виробництва, тощо. Відбувається якісне оновлення засобів праці, поява високоефективних технологій. Нові умови господарювання, ринкове середовище вимагають переосмислення підходів до організації діяльності підприємств і глибокого вивчення факторів та інструментів управління як окремими аспектами діяльності, так і в цілому функціонуванням підприємства.

Однак науковці зазначають, що на вітчизняних підприємствах протягом останніх років відбувається скорочення кількості нових зразків нової техніки та продукції, зниження їх технічного рівня виробництва і тривале освоєння інновацій, що призводить до того, що Україна при існуючому стані інноваційного розвитку в найближче десятиліття приречена на нездатність увійти у світовий ринок і серйозно конкурувати з розвиненими країнами. Ця проблема не пояснюється тільки недоліками в організації управління інноваційними процесами на окремих підприємствах. Йдеться також і про відсутність на загальнодержавному рівні відповідної управлінської стратегії, спрямованої на стимулювання інноваційних процесів та ефективного використання об'єктів інтелектуальної власності підприємств [1; 2; 3; 4].

Досвід показує, що швидкий розвиток економічно відсталих країн відбувається в наш час на засадах активного впровадження нових технологій та інновацій, передусім, у високотехнологічні наукоємні галузі виробництва. В Україні до таких галузей можна віднести, зокрема, кабельну промисловість, основою конкурентоспроможності якої є сьогодні інноваційна активність. Необхідність розроблення напрямків удосконалення управління інтелектуальною власністю кабельних підприємств обумовили актуальність нашого дослідження.

Теоретичні та методологічні основи щодо формування інтелектуальної власності підприємств відображені в наукових роботах Л. І. Федулової, А. В. Череп, А. І. Яковлева, М. В. Вачевського, В. Д. Базилевича, П. М. Цибульова, В. П. Чеботарьова, В. Г. Зінова, О. О. Ястремської та ін. [2–8]. Дослідженням стану кабельних підприємств, шляхам підвищення ефективності їх діяльності в ринкових умовах господарювання присвятили свої дослідження такі вчені, як І. В. Нападівська, М. А. Пічугіна, Д. Є. Шаповал, Р. Коршак та ін. [9–12].

Незважаючи на велику кількість публікацій в зазначеній сфері, на сьогодні недостатньо опрацьовані питання теоретичного та прикладного характеру, пов'язані з визначенням шляхів та напрямків удосконалення системи управління інтелектуальною власністю кабельних підприємств.

Метою статті є визначення основних напрямків удосконалення системи управління інтелектуальною власністю підприємств кабельної промисловості. Поставлена мета обумовила необхідність вирішення таких завдань:

- ✦ виявлення основних проблем формування інтелектуальної власності на вітчизняних підприємствах;

- ✦ дослідження особливостей функціонування кабельних підприємств в Україні;
- ✦ визначення основних напрямків удосконалення системи управління інтелектуальною власністю на вітчизняних кабельних підприємствах.

На думку Л. І. Федулової, інтелектуальна власність сьогодні є однією з найважливіших категорій інноваційного менеджменту, яка визначає сукупність принципів, методів і форм управління інноваційними процесами. Для України одним із складних завдань активізації інноваційної діяльності є трансформація науково-технічних розробок в інноваційний продукт, тобто існує проблема комерціалізації інноваційної сфери і вибору найбільш сприятливих способів капіталізації інтелектуального потенціалу [13].

Науковець далі зазначає, що у промислово розвинених країнах 80–95% приросту ВВП припадає на частку нових знань, втілених у техніці і технологіях. Приріст обсягу світової торгівлі ліцензіями на об'єкти інтелектуальної власності щорічно складає 12%. Щорічно обсяги експорту наукомісткої продукції приносять в середньому США близько 700 млрд дол. США, Німеччині – 500 млрд дол. США, Японії – 400 млрд дол. США [13].

Підприємства, які володіють об'єктами права інтелектуальної власності, можуть мати, на думку дослідників, такі конкурентні переваги:

- ✦ можливість внесення об'єктів інтелектуальної власності до статутного капіталу підприємства без інвестування реальних грошових коштів;
- ✦ отримання додаткових прибутків за передачу права користування інтелектуальною власністю;
- ✦ використання інтелектуальної власності як застави при отриманні кредиту;
- ✦ забезпечення захисту від конкурентів на період виведення на ринок нової продукції, а також захист від недобросовісної конкуренції;
- ✦ створення рекламного іміджу при інформуванні про правову охорону продукції, що випускається, або при роботі за ліцензією відомого виробника;
- ✦ зниження податку на прибуток шляхом зменшення оподатковуваної бази на величину амортизації нематеріальних активів і величину витрат на створення об'єктів інтелектуальної власності;
- ✦ зниження податку на додану вартість, якщо угода оформляється як патентний, ліцензійний чи авторський договір [4].

На думку А. Українця, вирішальним чинником економічного розвитку в сучасних умовах діяльності є інститут авторського права і промислової власності. Саме за допомогою стимулювання процесів створення об'єктів інтелектуальної власності, захисту і комерціалізації формуються умови для досягнення домінуючих позицій у міжнародному співтоваристві [1].

В Україні проблеми ефективного використання інтелектуальної власності багато в чому пов'язані з відсутністю чіткої системи їх обліку та контролю. Так, сьогодні інтелектуальна власність практично не враховується ні

в собівартості продукції, ні в балансовій вартості підприємств і становить менше одного відсотка їх вартості. Водночас у країнах Європейського Союзу, за даними дослідників, нематеріальні активи становлять сьогодні від 50 до 85 відсотків вартості майна підприємств. В Україні об'єкти інтелектуальної власності, незважаючи на їх використання у випуску продукції, не захищені правовими документами, їх майнові права не оцінені, не визначені творці цих об'єктів, а також їх власник [1; 2; 3].

Л. Федулова підкреслює, що «особливо загрозливою для інтеграційних процесів стає негативна тенденція низької загальноекономічної діяльності у сфері отримання охоронних документів, що пояснюється низькою організаційною активністю ринку промислової власності в цілому та низьким технічним рівнем більшості продукції, а також цілою низкою причин, зокрема нестабільністю економічної ситуації і різким спадом виробництва; збільшенням вимог до відбору винаходів; зростанням вартості оплати всіх операцій, пов'язаних із реєстрацією об'єктів інтелектуальної власності і підтримкою статусу патенту та ін.» [2].

Перспективи розвитку вітчизняної економіки безпосередньо пов'язані з розвитком високотехнологічних, наукоємних галузей виробництва, орієнтованих на впровадження інноваційних технологій та створення конкурентоспроможної продукції. Кабельна промисловість входить до нечисленого переліку таких галузей виробництва в Україні.

Дослідження показують, що на ринку кабельної продукції України продукція вітчизняних виробників програє зарубіжній відносно рівня її інноваційності та технологічності. Науковці прогнозують посилення такого становища внаслідок застосування застарілих технологій, недоліків технічної бази, неефективних управлінських рішень [10, с. 238; 14, с. 39; 15].

Основними іноземними конкурентами на ринку кабельної продукції є:

- ✦ російські товаровиробники: «Камкабель» (м. Пермь), «Москабель» (м. Москва), «Електрокабель» (м. Кольчугіно), «Сібкабель» (м. Томськ, «Група компаній «Ункомтех», ТОВ «Севкабель-Холдинг», «Рибінськкабель». Їх конкурентоспроможність пояснюється, в основному, нижчим рівнем оптових цін (внаслідок відносно низької вартості міді, що обумовлено наявністю в Росії її значних покладів);
- ✦ Німеччина, Польща, Македонія, Угорщина: компанії Siemens і HELUKABEL GmbH (Німеччина); фірма Elektrim Kable S.A (Польща), Nokia (Фінляндія), LietKabelis (Литва) та ін. Продукція цих виробників відрізняється високою якістю та технологічністю;
- ✦ Китай, Туреччина, Індія. З цих країн надходить на вітчизняний ринок кабельна продукція найдешевшого цінового сегмента та якості, що не завжди відповідає стандартам і нормам [9, с. 71; 12; 16, с. 21].

У наш час на ринку кабельної продукції представлено більше 50 вітчизняних підприємств-виробників.

Проте дуже незначна кількість з цих підприємств впроваджує інноваційні розробки (ТОВ «Азовська кабельна компанія», ПАТ «Одескабель», ЗАТ «Завод «Південкабель», ТОВ «Азовкабель – Донелектро»). Причиною такого становища є необхідність залучення значних інвестиційних коштів в інноваційні проекти та високий рівень ризику [17, с. 9].

На сьогодні зберігається така тенденція: близько 70% кабельного ринку України належить вітчизняним виробникам, відповідно 30% – імпортерам. Ринок характеризується високим рівнем конкуренції, проте вітчизняні виробники впевнено займають свою нішу [12].

Серед основних напрямків підвищення конкурентоспроможності продукції кабельної галузі науковці виділяють:

- ✦ удосконалення технічного рівня виробництва (розробка та впровадження прогресивних технологічних процесів і нового устаткування);
- ✦ розробка нових високоякісних видів продукції та модернізації продукції, що випускається;
- ✦ збільшення асортименту і номенклатури виробів;
- ✦ застосування нових методів контролю якості;
- ✦ оновлення парку устаткування на виробництвах [18].

Проведені нами дослідження дозволили виділити такі основні проблеми формування інтелектуальної власності підприємств кабельної промисловості:

- ✦ недосконалість законодавчої бази в питаннях закріплення прав власності на інтелектуальну власність;
- ✦ відсутність спеціалізованого відділу, основним видом діяльності якого є процеси формування інтелектуальної власності;
- ✦ відсутність чітких критеріїв оцінки економічної ефективності використання інтелектуальної власності;
- ✦ проблеми обліку об'єктів інтелектуальної власності;
- ✦ обмеженість джерел фінансування інноваційної діяльності;
- ✦ відсутність сучасної інформаційної системи [19, с. 61].

Інтелектуальна власність, зазначає С. І. Карпухіна, є важливою складовою частиною певного кругообігу в процесі життєвого циклу продукції. Тому закріплення прав власності на даний ресурс набуває важливого значення для забезпечення економічних переваг виробників нової продукції, послуг та технологій. Якщо порушуються права власності, це впливає не тільки безпосередньо на виробників, а і на всю економіку в цілому. До негативних наслідків таких порушень можна, на думку дослідника, віднести:

- ✦ зростання криміналізації суспільства внаслідок безкарності порушення прав на об'єкти інтелектуальної власності;
- ✦ зростання обсягів виробництва підробок;

- ✦ зростання безробіття внаслідок скорочення легального виробництва;
- ✦ зменшення рівня довіри до реклами та до товаровиробників;
- ✦ зниження рівня якості продукції;
- ✦ посилення загроз для споживачів підробних товарів;
- ✦ скорочення інвестування у високоризикові наукоємні галузі;
- ✦ зростання цін на легальну продукцію внаслідок зростання витрат на захист прав на об'єкти інтелектуальної власності та зниження рівня конкурентоспроможності;
- ✦ втрати прибутку та іміджу [20].

Виявлення основних проблем дозволило нам визначити такі напрямки вдосконалення системи управління інтелектуальною власністю підприємств кабельної промисловості:

- ✦ перехід від механістичних до органічних структур управління;
- ✦ створення спеціалізованого відділу з управління інтелектуальною власністю;
- ✦ формування системи оцінки ефективності використання інтелектуальної власності;
- ✦ удосконалення системи обліку об'єктів інтелектуальної власності;
- ✦ формування системи показників оцінки ефективності створення та використання об'єктів інтелектуальної власності;
- ✦ впровадження досконалих інформаційних систем та застосування сучасних програмних управлінських продуктів;
- ✦ формування мотиваційного механізму процесів створення об'єктів інтелектуальної власності;
- ✦ об'єднання зусиль з іншими вітчизняними виробниками щодо створення, використання та захисту прав на об'єкти інтелектуальної власності [19, с. 64].

ВИСНОВКИ

Ринок кабельної промисловості України відрізняється високим рівнем конкуренції. Вітчизняні виробники виготовляють продукцію, яка орієнтована на заповнення певної обмеженої ніші на ринку. Поглиблення кризових тенденцій в економіці посилює загрози щодо втрати вітчизняними виробниками своїх конкурентних позицій та входження на ринок більшої кількості іноземних виробників. Заходи щодо зниження цих загроз пов'язані, у першу чергу, з оновленням техніко-технологічної бази виробництва та випуском нової високоякісної продукції.

У статті розглянуті основні проблеми формування інтелектуальної власності підприємств. Досліджено основні тенденції в розвитку підприємств кабельної промисловості та виділено перспективні напрямки підвищення конкурентоспроможності вітчизняних підприємств даної галузі. Визначено напрямки вдосконалення системи управління інтелектуальною власністю підприємств кабельної промисловості.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в розвитку теоретичних засад щодо вдосконалення системи управління інтелектуальною власністю підприємств на основі переходу від механістичних до органічних структур управління; створення спеціалізованого відділу з управління інтелектуальною власністю; формування системи оцінки ефективності використання інтелектуальної власності; удосконалення системи обліку об'єктів інтелектуальної власності, тощо.

Наукові результати дослідження мають не тільки теоретичне, а й прикладне значення для вирішення практичних проблем на кабельних підприємствах, пов'язаних із формуванням ефективної системи управління інтелектуальною власністю. Перспективи подальших досліджень полягають у розробці механізмів формування системи управління інтелектуальною власністю підприємств та побудові моделі системи управління. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. **Українець А.** Інтелектуальний капітал – передумова економічної незалежності України / А. Українець, П. Шиян, С. Олійничук [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrspirt.com/items/view/39>
2. **Федулова Л.** Стратегія управління інтелектуальною власністю в умовах інноваційної економіки / Л. Федулова [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.personal.in.ua/article.php?id=399>
3. **Череп А. В.** Недоліки системи управління інтелектуальною власністю підприємств / А. В. Череп, В. В. Ярмош // Вісник Запорізького національного університету. – 2010. – № 2 (6). – С. 88–90.
4. **Яковлев А. І.** Комерціалізація інтелектуальної власності: проблеми визначення та правового забезпечення / А. І. Яковлев, О. П. Косенко, М. М. Ткачов // Маркетинг інновацій і інновації у маркетингу : збірник тез доповідей VII Міжнародної науково-практичної конференції, 26–28 вересня 2013 р. / Відп. за вип. Ю. М. Гладенко. – Суми : ТОВ «ДД «Папірус», 2013. – С. 309–311.
5. **Вачевський М. В.** Джерела патентної документації та патентних описів до об'єктів інтелектуальної власності / М. В. Вачевський // Актуальні проблеми економіки. – 2004. – № 8(38). – С. 105–114.
6. **Базилевич В. Д.** Інтелектуальна власність : підручник / В. Д. Базилевич. – К. : Знання, 2006. – 432 с.
7. **Цибульов П. М.** Управління інтелектуальною власністю : монографія // П. М. Цибульов, В. П. Чеботарьов, В. Г. Зінов, Ю. Суїні / За ред. П. М. Цибульова. – К. : К.І.С., 2010. – 448 с.
8. **Ястремська О. О.** Інтелектуальна власність : навчальний посібник / О. О. Ястремська. – Х. : Вид. ХНЕУ, 2013. – 124 с.
9. **Нападовська І. В.** Проблемні аспекти інформаційного забезпечення оцінювання підприємств кабельної промисловості України / І. В. Нападовська // Вісник ЖДТУ. – 2010. – № 3 (53). – С. 68–72.
10. **Пічугіна М. А.** Напрями розвитку партнерських зв'язків підприємств галузі (на прикладі кабельної промисловості) / М. А. Пічугіна // Науковий вісник Херсонського державного університету. – Херсон, 2014. – Вип. 5, ч. 2. – С. 238–242.
11. **Шаповал Е.** Не в жилу / Е. Шаповал // Укрспецкабель [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ukrspeccable.ua/articles/2334/>
12. **Коршак Р.** Рынок КПП побеждает экспорт / Р. Коршак // BUILD Review [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.biznes-tema.com/page6/>

- 13. Федулова Л.** Нова роль інтелектуальної власності / Л. Федулова // Інтелектуальна власність. – 2009. – № 4. – С. 10–19.
- 14. Лесникова М.** Электротехническая промышленность / М. Лесникова // Ukrainian Market Review. – 2002. – № 7. – С. 38–41.
- 15. Яловий Г. К.** Економічний механізм формування цінової політики на електротехнічних підприємствах України / Г. К. Яловий, Т. П. Лободзинська // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://nauka.kushnir.mk.ua/?p=2307>
- 16. Бойко Н.** НепоКАБЕЛИмый рынок / Н. Бойко // Строительство и реконструкция. – 2003. – № 1-2. – С. 21–22.
- 17. Лободзинська Т. П.** Формування механізму забезпечення конкурентоспроможності інноваційної продукції (на прикладі підприємств електротехнічної галузі) : автореф. дис. ... канд. екон. наук: спеціальність 08.00.04 / Тетяна Петрівна Лободзинська. – Київ, 2013. – 22 с.
- 18. Куреда Н. М.** Світовий ринок електротехнічної продукції та позиціювання на ньому українських підприємств / Н. М. Куреда, В. В. Комісарова, Н. О. Проценко [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.confcontact.com/2007apr/EK8_kureda.php
- 19. Семенова В. Г.** Формування інтелектуальної власності підприємств кабельної промисловості / В. Г. Семенова // Матеріали міжнародної науково-практичної конференції: Zwiastowac. Nauki I praktyki. Najnowsze badania naukowe. Teoria, praktyka. – Poznan, 30.03.2015 – 31.03.2015. – 2015. – С. 57–66.
- 20. Карпущина С. И.** Защита интеллектуальной собственности и патентование: учебник / С. И. Карпущина. – М. : Международные отношения, 2004. – 400 с.

REFERENCES

- Bazylevych, V. D. *Intelektualna vlasnist* [Intellectual Property]. Kyiv: Znannia, 2006.
- Boiko, N. "Nepokabelimyy rynek" [Nepokobelimy market]. *Stroitelstvo i Rekonstruktsiia*, no. 1-2 (2003): 21-22.
- Cherep, A. V., and Yarmosh, V. V. "Nedoliky systemy upravlinnia intelektualnoiu vlasnistiu pidpriemstv" [Disadvantages of the system of intellectual property management companies]. *Visnyk Zaporizkoho natsionalnoho universytetu*, no. 2 (6) (2010): 88-90.
- Fedulova, L. "Nova rol intelektualnoi vlasnosti" [The new role of intellectual property]. *Intelektualna vlasnist*, no. 4 (2009): 10-19.
- Fedulova, L. "Stratehiia upravlinnia intelektualnoiu vlasnistiu v umovakh innovatsiinoi ekonomiky" [The strategy of intellectual property in terms of innovative economy]. <http://www.personal.in.ua/article.php?id=399>
- Korshak, R. "Rynok KPP pobezhdaet eksport" [Market PPC wins export]. *BUILD Review*. <http://www.biznes-tema.com/page6/>
- Kureda, N. M., Komissarova, V. V., and Protsenko, N. O. "Svitovyi rynek elektrotekhnichnoi produktsii ta pozytsiuvannia na nyomu ukrainskykh pidpriemstv" [The world market for electrical products and positioning it at Ukrainian enterprises]. http://www.confcontact.com/2007apr/EK8_kureda.php
- Karpukhina, S. I. *Zashchita intelektualnoy sobstvennosti i patentovedenie* [Protection of intellectual property and patents]. Moscow: Mezhdunarodnye otnosheniia, 2004.
- Lesnikova, M. "Elektrotekhnicheskaiia promyshlennost" [Electrical industry]. *Ukrainian Market Review*, no. 7 (2002): 38-41.
- Lobodzynska, T. P. "Formuvannia mekhanizmu zabezpechennia konkurentospromozhnosti innovatsiinoi produktsii (na prykladi pidpriemstv elektrotekhnichnoi haluzi)" [Formation mechanism to ensure the competitiveness of innovative products (in the example of the electrical industry)]. *Avtoref. dys. ... kand. ekon. nauk: 08.00.04*, 2013.
- Napadovska, I. V. "Problemni aspekty informatsiinoho zabezpechennia otsiniuvannia pidpriemstv kabelnoi promyslovosti

Ukrainy" [Problematic aspects of information support evaluation cable industry companies Ukraine]. *Visnyk ZhDTU*, no. 3 (53) (2010): 68-72.

Pichuhina, M. A. "Napriamy rozvytku partnerskykh zv'iazkiv pidpriemstv haluzi (na prykladi kabelnoi promyslovosti)" [Areas of partnerships of the industry (for example, the cable industry)]. *Naukovyi visnyk Khersonskoho derzhavnoho universytetu*, vol. 2, no. 5 (2014): 238-242.

Shapoval, E. "Ne v zhilu" [Not mine]. *Ukrspetskabel*. <http://ukrspetskabel.ua/articles/2334/>

Semenova, V. H. "Formuvannia intelektualnoi vlasnosti pidpriemstv kabelnoi promyslovosti" [Formation of Intellectual Property cable industry companies]. *Zwiastowac. Nauki I praktyki. Najnowsze badania naukowe. Teoria, praktyka*. Poznan, 2015. 57-66.

Tsybulov, P. M. et al. *Upravlinnia intelektualnoiu vlasnistiu* [Intellectual Property Management]. Kyiv: K. I. S., 2010.

Ukrainets, A., Shyian, P., and Oliinichuk, S. "Intelektualnyi kapital – peredumova ekonomichnoi nezalezhnosti Ukrainy" [Intellectual capital – a precondition of economic independence of Ukraine]. <http://www.ukrspirt.com/items/view/39>

Vachevskyi, M. V. "Dzherela patentnoi dokumentatsii ta patentnykh opysiv do ob'ektiv intelektualnoi vlasnosti" [Sources of patent documents and patent specifications to intellectual property]. *Aktualni problemy ekonomiky*, no. 8 (38) (2004): 105-114.

Yalovyi, H. K., and Lobodzynska, T. P. "Ekonomichni mekhanizm formuvannia tsinovo polityky na elektrotekhnichnykh pidpriemstvakh Ukrainy" [Economic mechanism of pricing policy on the electrical enterprises of Ukraine]. <http://nauka.kushnir.mk.ua/?p=2307>

Yakovliev, A. I., Kosenko, O. P., and Tkachov, M. M. "Komert-sializatsiia intelektualnoi vlasnosti: problemy vyznachennia ta pravovoho zabezpechennia" [Commercialization of Intellectual Property: Problems of definition and legal support]. *Marketynh innovatsii i innovatsii u marketynhu*. Sumy: Papirus, 2013. 309-311.

Yastremska, O. O. *Intelektualna vlasnist* [Intellectual Property]. Kharkiv: Vyd-vo KhNEU, 2013.